

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zápis z třetího setkání Rady pro reformu vysokoškolského vzdělávání

7. dubna, 2010

- Místo a datum konání: Praha, VŠE, zasedací místnost rektorátu
nám. W. Churchilla 4, Praha 3, 16:00 – 19:00 hodin
- Přítomni: prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., FEng. (předseda), Ing. Zbyněk Frolík,
prof. Ing. Jan Hálek, CSc., Doc. Dr. Ing. Vladimír Kebo, prof. Ing.
Karel Rais, CSc., MBA, Ing. Jiří Rusnok, prof. Jan Švejnar
- Omluveni: Doc. Ing. Marie Bohatá, CSc., Petr Kužel (zastoupen Zdeňkem
Somrem), prof. Ing. Jiří Málek, DrSc., prof. PhDr. Zdeněk Jirásek,
CSc., prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
- Hosté: doc. Ing. Jakub Fischer, Ph.D., prof. Ing. Vlastimil Růžička, CSc.

14. Zápis ze zasedání 25.2.2010

Zápis z 25.2.2010 byl schválen.

15. Záležitosti plynoucí ze zápisu

Předseda informoval Radu, že Mandát Rady byl paní ministryní podepsán. Mimo jiné je úkolem Rady také vedení relevantní veřejné a odborné diskuse, vyjádření se k plánu implementace finanční pomoci studentům a doporučení reformních kroků, které je možné uskutečnit v poměrně krátké době.

16. Rakouský vysokoškolský zákon

Prof. Haňka informoval Radu o tom, že vede neformální emailovou diskusi s Florianem Pečenkou z rakouského Federálního ministerstva pro vědu a výzkum ohledně Rakouského vysokoškolského zákona a jeho novelizace z října 2009. Novela se týká asi dvaceti bodů. Za obzvláštní zmínku stojí například to, že novela zákona se vrací k boloňskému procesu a zavádí větší flexibilitu v době trvání bakalářského studia. Od minulého října rakouské univerzity mohou zavést čtyřleté bakalářské studium, za které dostane student 240 ECTS kreditů a současně může získat i titul. Jako další tato novela například zavádí centrální databázi vědeckých studií, omezení politiků (včetně volených činitelů místní samosprávy) být členy správní rady vysoké školy, a to i po dobu čtyř let od skončení funkce či práce v politice. Ve výběru a jmenování profesorů tato novela zavedla zjednodušený postup v případě profesorů vybíraných z řad stávajících členů akademického sboru univerzity.

Tým doc. Fischera a útvar prof. Růžičky byly Radou požádány, aby se vyjádřily k rakouskému zákonu a porovnaly ho s našimi podmínkami, případně vyzdvihly části, které mohou být pro českou legislativu inspirativní. Předseda vyzval oba hosty, aby stručně shrnuli své závěry:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- a) **Docent Fischer** uvedl dokument, který byl předem zaslán členům Rady, a zdůraznil, že je kolektivním dílem a největší podíl na něm měli zejména Jan Slovák a František Ježek. Dokument vychází z analýzy Centra pro studium vysokého školství a z neformálních kontaktů na univerzitách v Linci a ve Vídni. Ve svém vystoupení obzvláště zdůraznil:
- Mezi českým a rakouským zákonným pojetím vysokých škol je odlišnost v úhlu pohledu na systém řízení celého sektoru. Zatímco v České republice existuje jeden zákon, Rakousko má čtyři různé zákony, které upravují vysoké školy, vzdělávání učitelů, neuniverzitní vzdělávání (Fachhochschule) a instituty celoživotní vzdělávání.
 - Kvalita akreditace – inspirativní pro Českou republiku může být jediný systém pro hodnocení kvality, existují ale různé akreditační komise pro různé typy škol. Zajímavostí je, že v Rakousku je jen 1 % studentů na soukromých vysokých školách. (*Profesor Haňka vyjádřil podiv nad tak malým procentem, které se zdá příliš nízké vzhledem k tomu, že v Rakousku je v současné době registrováno 15 soukromých vysokých škol*).
 - Ministerstvo nevytváří investiční politiku, jeho role spočívá jen v uzavírání kontraktů se vzdělávacími institucemi.
 - Samospráva a řízení – v Rakousku existuje systém malých a tím pádem i odpovědnějších těles:
 - *univerzitní rada* je jmenována vládou a akademickým senátem a zvolí si dalšího člena. Ve správních radách nesmí být úředníci z ministerstva
 - *rektorát* je výkonným orgánem, který jmenuje další univerzitní pracovníky včetně prorektorů
 - *akademický senát*, který má nadpoloviční zastoupení profesorského sboru, řeší vnitřní předpisy, plní role vědecké rady, má na starosti výběrové komise pro profesory.
 - Rektor je volen univerzitní radou z návrhu vygenerovaného senátem.
 - Každý člen akademického sboru univerzity má právo uzavírat kontrakt na výzkumné granty. S univerzitou pak musí uzavřít smlouvu o úhradě nákladů spojených s tímto výzkumem.
- b) **Profesor Růžička** zdůraznil, že materiál předložený Radě je výsledkem analýzy Václava Vinše a Věry Koťátkové.
- Obecně rakouský zákon stanoví, na jaké univerzity se vztahuje. Tento fakt může být pro Českou republiku inspirativní, neboť by mohl zlepšit kontrolu poboček vysokých škol a zajistit tak jejich vyšší kvalitu.
 - Podle rakouského zákona je uzavírán tříletý kontrakt mezi rakouským ministerstvem a univerzitou. V České republice se o zavedení tohoto systému dlouhodobě snažíme. Bylo to v zásadách zákona o terciárním vzdělávání, který byl zveřejněn před rokem. Zavedení tohoto systému není ovšem otázkou rozhodnutí ministerstva školství, ale i ministerstva financí. Obsah smlouvy je v rakouském zákoně upraven velmi podrobně a precizně.
 - Řízení vysokých škol – hlavní rozdíl ve vnitřním řízení spočívá v tom, že návrh zákona o terciárním vzdělávání vnitřní strukturu řízení delegoval na samotné vysoké školy.
 - Složení a role akademického senátu - v Rakousku předepsáno jaké je profesní složení akademického senátu (profesoři, ostatní členové akademického sboru, zaměstnanci a studentská kurie), což může být rovněž inspirativní pro ČR.
 - Postavení správní rady je výraznější – jde o volbu rektora, uzavírání pracovních smluv s rektory a prorektory. To vše podmiňuje vytvoření podmínek pro práci nikoli jen pro účast v radách.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Rakouský zákon podmiňuje vznik nové vzdělávací instituce (např. fakulty) její účelností a finančním zabezpečením, což může být rovněž inspirativní pro ČR.
- Vnitřní předpisy – na rozdíl od Rakouska v ČR je velká část kompetencí je převedena na vysoké školy.
- Akreditace – český návrh zákona o terciárním vzdělávání předpokládal posun od akreditačních studijních programů a oborů na oblasti a vázal akreditaci na hodnocení kvality vysokých škol. Rakouský vysokoškolský zákon Akreditační komisi jako takovou neřeší.
- Jmenování profesorů – jde o systém jmenování dost odlišný od současné právní úpravy. Podobný princip ale již obsahoval návrh zákona o terciárním vzdělávání z minulého roku a bylo by možné po malých úpravách převzít tento systém i pro ČR.
- Posílení vazby na zaměstnavatele – tuto problematiku není nutné řešit legislativně, je to věcí samotných vysokých škol.

17. Diskuse k rakouskému zákonu

Úvodem Rada konstatovala, že některá ustanovení rakouského zákona jsou v českém právním systému delegována na jednotlivé vysoké školy, což v některých případech vede k nežádoucím extrémům a bude nutné uvážit která nyní delegovaná ustanovení převést do zákona. Rakouský zákon rovněž taxativně stanoví, na které univerzity se vztahuje, což by mohlo být vhodné i pro český zákon. Bylo by to obzvláště prospěšné v případech, kdy vysoké školy ustanoví v menších městech pobočky, které *de facto* nikdy neprošly žádným akreditačním či jiným posouzením.

a) Profesor Haňka postupně uvedl jednotlivé body rakouského zákona k diskusi.

- Financování a majetek § 12, §13 a §15** – Rada ocenila to, že univerzity mají pravomoc a odpovědnost za rozvoj infrastruktury a za investiční politiku. Rada konstatovala, že z evropských rozvojových fondů v současné době přicházejí značné částky pro VaVaI, které spolu přinášejí finanční zodpovědnost pro univerzity v případě porušení pravidel EU.
- Řízení a podpora výzkumu § 26 a 27** – právo uzavírat kontrakt za univerzitu má v Rakousku každý člen univerzit. Poté se smluvně ošetří, co za to bude univerzitě platit. Rada nedoporučuje tento systém pro Českou republiku, neboť se zdá být rizikový. Dalším argumentem proti zavedení možnosti uzavírání kontraktů jsou pravidla Evropské unie, která podobný systém nedovolují. Velká část výzkumů bude v blízké budoucnosti hrazena z Evropských strukturálních fondů, které vyžadují od univerzity garantovat pětiletou udržitelnost výsledků projektu. Toto pravidlo nemůže garantovat jednotlivce. Profesor Švejnar upozornil, že v rámci Evropské ekonomické asociace byla nedávno řešena problematika odtoku vědců z Evropy do USA. Pro nadané výzkumníky je anglosaský systém lepší, neboť zajišťuje svobodnější akademické prostředí s minimem regulace a volný pohyb výzkumníků. Rada souhlasila, že pro české vysoké školy bude nutné podpořit autonomii výzkumných pracovníků, aby jich z Evropy odcházelo jen velmi málo a aby naopak z USA či Velké Británie přicházeli do kontinentální Evropy.
- Akademický senát §25** - má daný počet členů, a to 18 nebo 26 (v případě větší univerzity). Z toho polovinu tvoří univerzitní profesori, čtvrtinu ostatní akademičtí pracovníci a čtvrtinu zástupci studentů. Rada konstatovala, že takto složené senáty jsou více reprezentativní a mohou mít nejen větší pravomoc, ale i více odpovědnosti. Podstatné je, že v Rakousku je možné pouze členství v jedné správní radě a rovněž pouze členství v jednom z vrcholových orgánů univerzity.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- iv. Správní rada § 21, 21/3** - Rakouské správní rady jsou dost malé (5, 7 či 9 členů) s polovinou členů jmenovaných ministerstvem a polovinou zvolených Akademickým senátem. V České republice by také bylo lepší posílit role správních rad a mít je menší, tím pádem i flexibilnější. Rakouský zákon také přesně stanoví kdo ve správní radě univerzity nesmí být, jako např. žádný politik, osoba, která má obchodní vazbu na univerzitu, zaměstnanec ministerstva. Rada konstatovala, že rakouský model složení, volby a role správních rad může být pro nás inspirativní.
- v. Pravomoci rektora § 23/1** - Rektor vybírá a jmenuje děkany a vedoucí institucí/fakult (na základě doporučení z institucí či fakult). Rada kladně ohodnotila tento model a konstatovala, že problémem českého systému je relativně velká samostatnost děkanů a fakult například v pracovně právních vztazích, kdy rozpočet a právní odpovědnost za jeho dodržení padá na univerzitu.
- vi. Rektorát § 22 a 24** - Rektorát je chápán jako manažerský odbor univerzity a má maximálně 4 prorektory. Provádí jmenování a odvolání vedoucích organizačních jednotek (děkanů). Rada usoudila, že v ČR by tuto funkci mohlo zastávat kolegium rektora, pokud rektor bude chápán jako CEO vysoké školy.
- vii. Profesori §97, §98, §99** – jmenovací řízení a jmenování profesorů prezidentem bylo v Rakousku beze zbytku zrušeno. Výběr kandidátů je prováděn výběrovými komisemi (každá pro danou profesuru), jmenování a uzavření kontraktu pak provádí rektor. Rada považovala tento způsob za přenositelný do českých poměrů obzvláště bude-li použit zjednodušený postup v případě profesorů vybíraných z řad stávajících členů akademického sboru univerzity.
- viii. Vědecktí a umělečtí pracovníci § 100** – Rada konstatovala, že jejich pracovní vztahy v rakouském zákoně jsou ošetřeny lépe a podrobněji, než v českém zákoně.
- ix. Hodnocení a zajištění kvality § 14** - Rada se již na minulém zasedání shodla, že by bylo dobré akreditovat celky/institute místo jednotlivých oborů. Kvalita škol by se měla udržovat přirozeným způsobem, kdy univerzity si navzájem konkurují. Hodnocení kvality by mělo probíhat nejen zevnitř, ale i zvenku. Jako příklad dobré praxe Ing. Frolík uvedl hodnocení soutěže „Podnikatel roku“, kdy každý rok hodnotí kvalitu vítězové předchozích ročníků, a tím laťka kvality stoupá přirozeným způsobem.
- x. Správní řízení § 13a/4** – Rada konstatovala, že vysokoškolský zákon by měl mít svá pravidla na správní řízení s tím, že jinak se uplatní obecný zákon.
- b) Profesor Málek zaslal písemně několik poznámek, které se většinou shodují s výše uvedenými body. Nicméně za zmínku stojí jeho názor, že by asi bylo vhodné ještě jednou zvážit, zda je rozumné připravovat zákonnou normu, která zastřeší opravdu celý sektor terciárního vzdělávání, nebo jít cestou dílčích reforem jednotlivých segmentů ovšem při respektování jednotné transformační strategie.
- c) Závěry diskuse
Rada se shodla v názoru, že rakouské řešení je pro Českou republiku velmi inspirativní a v mnoha ohledech je v něm řada podnětů, které by bylo vhodné v České republice implementovat.

Rada považuje za velmi dobrý model řízení vysokoškolské instituce založený na distribuci odpovědnosti a pravomocí mezi správní radu, vedení univerzity a univerzitní senát. Pozitivem rakouského systému je, že jde ve všech případech o tělesa, která jsou poměrně malá a mají

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nepochybně vysokou míru akceschopnosti a i osobní odpovědnosti. Tento model je však zaměřen především na univerzity. Bude nutné posoudit, jaká struktura by byla vhodná pro další typy institucí terciárního vzdělávání.

Pozitivně je chápáno to, že v Rakousku není příslušné ministerstvo vnímáno jako místo, které by připravovalo (kromě zákona) vlastní strategie, vlastní rozvojové plány apod. Strategické diskuse s ministerstvem jsou vedeny na úrovni konference rektorů a při přípravě vlastního kontraktu (tedy při jednání univerzitní rady s ministerstvem).

Za zásadní považuje mimo jiné Rada to, že rakouské univerzity mají pravomoc a odpovědnost za rozvoj své infrastruktury a za svoji investiční politiku.

18. Plán implementace finanční pomoci studentům.

Rada obdržela jako dodatečný dokument Plán implementace finanční pomoci studentům a odkaz na webové stránky, kde je celá problematika podrobně popsána.

Profesor Haňka uvedl diskusi shrnutím současné situace kdy student vysoké školy je chápán jako závislé dítě, jehož rodiče uplatňují nárok na daňové úlevy a případné sociální dávky. Dále prof. Haňka poukázal na hlavní cíle návrhu finanční pomoci studentům, kdy student bude brán jako dospělý člověk s nárokem na přímou finanční podporu ve formě nevratného základního studijního grantu (který se v případě neplnění studijních povinností změní ve vratnou půjčku) doplněného doplňkovými granty podle sociální situace studenta. Dále bude mít student nárok na státem garantovanou (nebo státem poskytovanou) půjčku na pokrytí přímých i nepřímých nákladů spojených se studiem, která se bude splácet z budoucích příjmů studenta. Dále návrh předpokládá zavedení spoření na vzdělávání s daňovým zvýhodněním motivujícím rodiny k vytváření úspor na vzdělávání. Svůj úvod profesor Haňka průběžně doplnil krátkou power pointovou prezentací, která názorně zobrazila hlavní prvky finanční pomoci studentům.

Členové Rady v diskusi zejména vyzdvihli založení systému spoření pro vzdělávání a možnost podnikových stipendií, která odbourávají bariéry mezi školou a zaměstnavateli. Odstranění věkové bariéry 26 let, byl další kladný prvek návrhu a Rada poukázala na to, že na zvýšení věkové hranice na 35 až 42 let se již shodla na minulém zasedání. Senátor profesor Hálek označil předložené dokumenty za vyjimečně dobře připravené. Rada doporučila paní ministryni Plán implementace finanční pomoci studentům předložit vládě.

Rada uložila expertům projektu vyjasnit, kdo bude vybírat splátky půjček od studentů po skončení studia a také co bude platit MŠMT a co bude platit MPSV. To by mělo být úkolem další expertní práce pod vedením mezirezortní komise, jak je v předkládaných materiálech uváděno.

19. Nejbližší činnosti R2V2

Předseda Rady připraví návrh dokumentu, kde shrne dosavadních činností Rady a její doporučení pro paní ministryni. Tento návrh bude zaslán členům Rady k doplnění a úpravám.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V příštích zasedáních se Rada postupně hodlá věnovat Boloňskému procesu, hodnocení kvality, vztahům Akademie věd a vysokých škol a dalším tématům.

20. Datum příštího zasedání

Příští zasedání Rady se bude konat 12.5. 2010 od 16:00 hodin v Malém zrcadlovém sále MŠMT.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příloha č.1.

FOTODOKUMENTACE

Projekt: IPn – Reforma terciárního vzdělávání

Číslo projektu: CZ.1.07/4.2.00/06.0003

„Zasedání Rady pro reformu vysokoškolského vzdělávání“

Datum konání: 07. 04. 2010, 16:00 – 19:00 hod

Místo konání: zasedací místnost rektorátu VŠE, nám. W. Churchilla 4, Praha 3

Obr.č.1.

Obr.č.2.

